

Vereniging Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk

Bijlage 2: Samenvatting themagesprekken kenniscafé's 17-11-2022

KENNISCAFÉ's ALV 17-11-2022

'Het grondmotief van vrijwilligerswerk is liefde'. Wat betekent dat voor het organiseren van vrijwilligers of ook voor het gesprek met de gemeente/het rijk?

Verwonderzoek

In opdracht van NOV hebben de onderzoekers van het bureau Verwonderzoek de afgelopen jaren onderzoek gedaan naar gemeentelijk beleid rond vrijwilligerswerk. Zij delen hun inzichten als aftrap van deze middag.

In hun zoektocht naar antwoorden op de vraag wat goed vrijwilligerswerkbeleid is, komen de onderzoekers tot de slotsom dat goed beleid onderkent dat vrijwilligers hun werk niet doen omdat de gemeente dat fijn vindt, maar omdat ze zelf iets goeds willen doen. Goed beleid onderkent daarmee dat het grondmotief van vrijwilligerswerk de liefde [voor een bepaald onderwerp] is. Goed beleid spant deze liefde niet voor het karretje van gemeentelijke doelstellingen. Het waardeert, faciliteert en kanaliseert deze liefde.

Gemeenten benoemen zelf een aantal uitdagingen waar ze mee te maken hebben. De belangrijkste zijn:

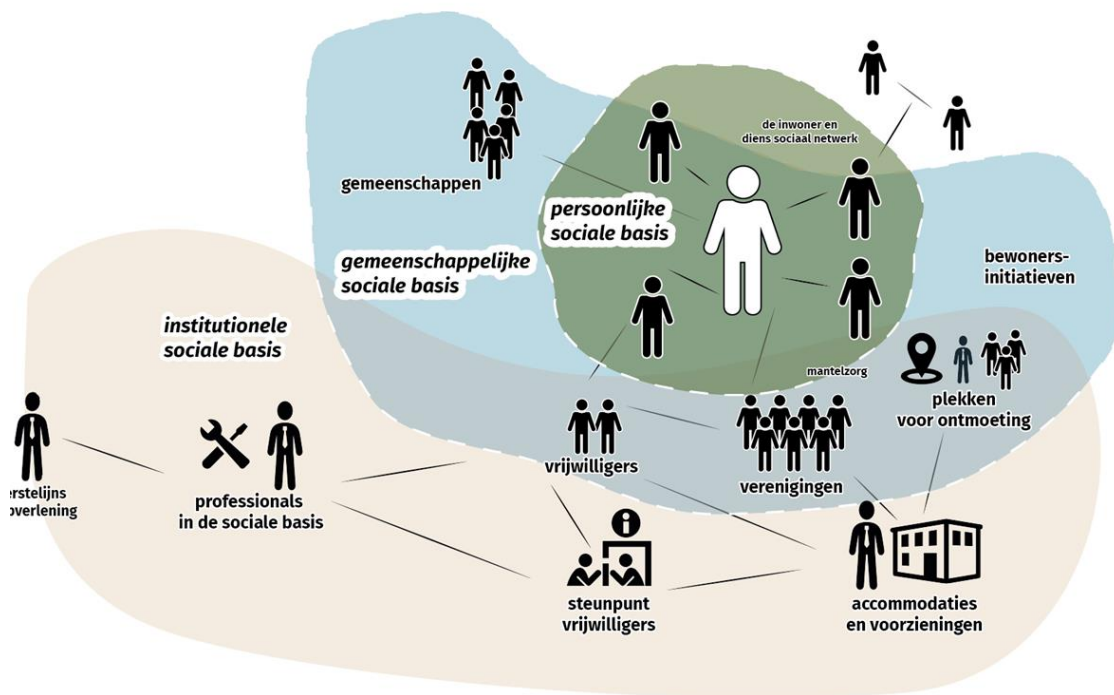
- Het werven/behouden van vrijwilligers.
- Meer activistisch vrijwilligerswerk.
- Er is te weinig budget om goed vrijwilligerswerkbeleid te voeren.
- Gemeenten willen vrijwilligers(organisaties) graag serieus nemen en herkennen daarbij het risico dat vrijwilligers worden 'ingekapseld' of 'geïnstrumentaliseerd'.
- Gemeenten worstelen ook met het vrijwillige karakter van tegenprestaties. Is het wel wezenlijk vrijwillig? En gaat het ten koste van betaalde banen?
- Gemeenten zoeken naar manieren om goed om te gaan met bewonersparticipatie. Dit lukt beter in het beheer van de openbare ruimte dan in het sociaal domein.

De sociale basis uiteengezet

Steeds meer gemeenten en ook VWS plaatsen vrijwilligerswerk in het bredere en nieuwe kader van de 'Sociale Basis'. Het ministerie van VWS heeft samen met het werkveld, bestaande uit Mantelzorg NL, SociaalWerk Nederland, VNG en NOV met inzet van het Verweij Jonker Instituut een verdere uitwerking gegeven aan het begrip Sociale Basis.

De sociale basis is krachtig door de vele mensen, gemeenschappen, initiatieven en organisaties die dagelijks de sociale basis vormgeven. Tegelijkertijd is de sociale basis ook kwetsbaar want ze is afhankelijk van de bijdragen van velen.

Sommige onderdelen staan onder druk en er zijn verschillen tussen gemeenten, wijken en gemeenschappen in hoe sterk de sociale basis is. Visueel gemaakt in de onderstaande sferen van de te onderscheiden actoren. In elke sfeer heeft de (lokale) overheid een andere rol

De persoonlijke basis

De inwoner en diens **persoonlijk** (hopelijk steunend) netwerk. Inwoners kunnen een (hulp)vraag hebben, maar ook ideeën/ initiatieven. Soms word je mantelzorger voor een naaste. Dit overkomt je en doe je op basis van jouw persoonlijke relatie met diegene. De (lokale) overheid kan ideeën faciliteren, met middelen, ruimte en/of kennis. Maar kan (via beleid) ook inzetten op versterken van het sociale netwerk. De overheid is daarnaast verantwoordelijk voor basisvoorzieningen rond wonen, onderwijs, inkomen, etc.

De gemeenschappelijke basis

Inwoners maken deel uit van **gemeenschappen**, in allerlei vormen. Inwoners worden lid van formele netwerken (zoals verenigingen, clubs) en nemen deel aan informele verbanden (zonder formele status). Inwoners zetten zich zowel incidenteel als structureel vrijwillig in (zowel via georganiseerd vrijwilligerswerk als ongeorganiseerd). Vaak gebruiken deze verbanden ruimtes om samen te komen.

De (lokale) overheid kan dit stimuleren (door waardering en bewustzijn) en faciliteren (met middelen, ruimte en/of kennis).

De institutionele basis

Inwoners maken gebruik van accommodaties (bijvoorbeeld buurthuizen, bibliotheken en verenigingsgebouwen) om samen te komen. De **institutionele sociale basis** bestaat verder uit collectieve voorzieningen, vrijwilligers- en mantelzorg-ondersteuning, etc.) en betaalde krachten (sociaal werkers zoals opbouwwerkers, jeugd- en jongerenwerk). De (lokale) overheid heeft wisselend invloed op deze betaalde krachten en accommodaties, via bijvoorbeeld subsidies en opdrachten.

Daarnaast werd kort informatie gegeven over de andere beleidsontwikkelingen van het ministerie van VWS in het kader van de transitie van de zorg; Het Integraal Zorg akkoord (IZA) De inzet op het bevorderen van gezondheid en actief leven (GALA). En de bundeling van financieringsstromen van het rijk naar de gemeenten in de zogenoemde Brede Specifieke Uitkering (SPUK).

De aanwezigen splitsten zich daarna op in kleinere themagroepen:

A. Instrumenteel inkopen/inzetten van vrijwilligers/organisaties.
B. Meer, nog meer vrijwilligers in de zorg gezocht.
C. Activistisch vrijwilligerswerk in relatie tot de overheid
D. Welke vrijwilligersbasis vraagt de sociale basis?
E. Betaling van vrijwilligers; oplossing of moeras?
F. Wild Card 'flexibel Vrijwilligerswerk'

Meningen, invalshoeken, knelpunten, oplossingen zijn bediscussieerd en werden aan het einde collectief gedeeld. Hierbij een kleine selectie van deze punten:

- Zeker in het vrijwilligerswerk in zorg- en hulpverlening speelt de vraag wat de grens is van wat nog vrijwillige inzet is. De tendens is zichtbaar dat gemeenten maar ook instellingen vrijwilligers stap voor stap als instrument inzetten in door hun bepaalde diensten en producten, t.o.v. de intrinsieke eigen vrije motivatie en keuze van de vrijwilliger/de vrijwilligersorganisatie zelf. Vrijwilligers zijn geen probleemoplossers, ze willen zelf wat doen.
- Gemeenten hebben met hun toenemende kosten in de Wmo -en Jeugdzorg steeds minder geld voor vrijwilligersorganisaties, sport, cultuur etc. soms is het niet het geld, maar te weinig inzicht in wat en waar nodig is. Te adhoc. De middelen van maatschappelijke organisaties, ook door inflatie en energiekosten worden kleiner en tegelijkertijd een steeds grotere vraag en verwachting naar de impact van de organisatie.
- Daarnaast is ook sprake van een sterke medicalisering van ook mentale en sociale hulpvragen. De omgekeerde beweging biedt het omzien naar elkaar, inzet van wederkerigheid en zingeving. Niet het opschalen van professionele inzet maar kijken hoe in de samenleving zelf; in het verenigingsleven, het vrijwillig jeugdwerk mensen weer hun verbinding kunnen vinden.
- Vrijwilligerswerk heeft vele gezichten en uitingsvormen. Eén daarvan is het activistisch vrijwilligerswerk als daad van verzet. Zowel in politiek activisme (klimaatactivisme, black lives matters etc.) als ook praktisch (boodschappen doen

- voor de ander, spullen naar Oekraïne etc.) Soms vanuit een organisatie, een kerkgenootschap geïnitieerd, maar ook spontaan zonder instituten of opgelegde organisatie.
- Er kwam de oproep om als vrijwilligersorganisaties moeten meer samenwerken, zelf agenderen en organiseren. Samen bereik je meer.
 - Wet- regelgeving, het sterker besturen aanspreken op de aansprakelijkheden en subsidievoorwaarden van financiers beperken soms ook. Bij het informeel georganiseerd vrijwilligerswerk kan meer; geen onverantwoordelijke risico's maar doe het gewoon.
 - Breed waarneembaar dat mensen druk zijn en daarmee structureel steeds kleinere inzet als vrijwilliger. Mensen zijn meer spontaan en kortdurend actief, ook in urgente actuele initiatieven, maar minder op de structurele inzet binnen organisaties. Aan de andere kant ook nieuwe (jonge) aanwas in vrijwilligers.
 - Zichtbaarheid van organisaties kan echt beter voor mensen die wat verder van je afstaan maar ook voor de gemeente. Omgekeerd kan de gemeente meer vertrouwen hebben in de burger. Gemeenten niet op de details meer alleen regie nemen en durven loslaten.
 - Zichtbaar door de politiek slim te betrekken bij vrijwilligersinitiatieven/ vrijwilligersorganisaties, mensen meer bewust te maken van wat we doen. Voorbeeld is het zelf organiseren van thematafels informeel- formeel; het samenbrengen van verschillende partijen. En als laatste ook je als organisatie beter of meer zichtbaar maken door naar de doelgroep toe te gaan.
 - Zijn mensen eerder of meer bereid zich in te zetten als zij daarvoor betaald/vergoed worden? Betaling voor de aanwezigheid en dus niet in de zin van vergoeding van onkosten wordt gezien als een moeras gezien de effecten daarvan. Fiscale verwoording van een vergoeding per uur wakkeren deze vorm van betaling aan. Dat schuurt soms naar meer ne meer een betaalde baan. Constatie dat het een hellend vlak heeft gecreëerd. Als oplossingen werd gezien om helder toe te lichten wanneer je en aan wie je vergoeding geeft. Maar ook andere manieren van dan alleen geld. Focus op de waarde van vrijwilligerswerk. Maar sommige vrijwilligers hebben het geld ook echt nodig.

Vitaal vrijwilligerswerk innoveert en inspireert. Biedt motivatie, vrijheid en sluit aan bij urgentie. Denk en werf niet in functies, maar op taken die je ook naar wens kan splitsen en herverdelen. Sta regelmatig stil bij de vitaliteit van je organisatie, neem tijd voor evaluatie, toets kwaliteit en support de eigen ontwikkeling en het DNA van de organisatie.

